BLAADJE 19-2

KNNV vereniging voor veldbiologie

2019 JAAR VAN DE WULP

Denkt u aan de contributie!!!

39e jaargang

kwartaalblad KNNV AMSTERDAM

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
Afdeling Amsterdam

BESTUUR
Voorzitter (a.i.)
Jan Timmer, Entrepotdok 32b
1018AD Amsterdam. Tel . 06-10893577
e-mail: voorzitter@amsterdam.knnv.nl

Secretaris (a.i.)
vacant

Waarnemend secretaris
Christiane Baethcke, Willem Baerdesenstraat 68 1067 XX Amsterdam
tel. 06-13580780
e-mail: secretaris@amsterdam.knnv.nl
Penningmeester (a.i.)
Paul van Deursen, Albatrospad 60
1021TR Amsterdam tel 020-6855047,
mobiel 06-23165799
e-mail: penningmeester@amsterdam.knnv.nl
Publiciteit
Els Trautwein
Email: Els.Trautwein@gmail.com
Tel: 06-12635919
Webmaster
Christiane Baethcke, Willem Baerdesenstraat 68 1067 XX Amsterdam
tel. 06-13580780
e-mail: baethcke@solcon.nl
Algemeen bestuurslid
Martin Camphuijsen Amsteldijk 853
1079LM Amsterdam tel. 020-6446053
e-mail: m.camphuijsen@xs4all.nl
Ledenadministratie en Nieuwsbrief
Paul van Deursen, Albatrospad 60
1021TR Amsterdam tel. 020-6855047,
mobiel 06-23165799
e-mail: ledenadministratie@amsterdam.knnv.nl

Contributies:
leden: € 32,50; huisgenootleden: €12,50
jeugdleden: € 17,50 (per jaar; inclusief abonnement 'Natura')
Aanmelding nieuwe leden:
door het opsturen van de bon achterin "BLAADJE" of via de website

Opzegging Lidmaatschap:
vóór 01-11-2018 schriftelijk of per e-mail bij de ledenadministratie KNNV A'dam

Financiën
IBAN No: NL91 INGB 0003506096, t.n.v. KNNV-Amsterdam
www.knnv.nl/amsterdam

REDACTIE BLAADJE
Tobias Woldendorp, Roetersstraat 8-2
1018 WC Amsterdam, mobiel 06-52143646
Rob van Dijk Eerste Lindendwarsstraat 20
1015 LG Amsterdam, tel. 020 6816546
Kopijadres tekst: t_woldendorp@kpnplanet.nl
Kopijadres afbeeldingen: info@dijkenco.nl
Sluitingsdatum:
Blaadje 1: 15 januari 2019
Blaadje 2: 15 april 2019
Blaadje 3: 1 juli 2019
Blaadje 4: 15 oktober 2019

Coördinator werkgroepen
Chris van Haagen
e-mail: cglmvh@hotmail.com
tel. 020-6374927 - 06-31088448
Wim Nierop
e-mail: wnierop@chello.nl
tel. 020-6931297 - 06-24743830

Lezingen- en excursie programma (a.i.)
Carla Kuit, Gerard Schuitenmaker, Hein Koningen en Geert Timmermans Teksten over lezingen, cursussen en excursie tot nader order, 2 weken voor sluitingstijd inleveren bij Geert Timmermans Pasteurstraat 17 1097 ER Amsterdam, tel 0641821601 email: harmat4@xs4all.nl

Kantine DNO
Riet Vogel, tel. 020-6947950
Plantenwerkgroep
Peter Wetzels, tel. 020-69 28 352
Paddenstoelenwerkgroep
Christiane Baethcke, tel. 06-13580780
Insectenwerkgroep
Badda Beijne-Nierop tel. 020 69 31 297
Werkgroep Vissen, Amfibieën & Reptielen
Geert Timmermans, tel. 06 41821601
Muurplantenwerkgroep
Valentijn ten Hoopen, tel. 06 24764007
Werkgroep Stadsnatuurbeheer KNNV-Amsterdam:
contactpersoon: j.w.wertwijn
e-mail: knnv.stadsnatuurbeheer@xs4all.nl

Inhoud

Van het bestuur	4
Redactioneel	5
Algemene ledenvergadering	5
Een nieuwe voorzitter?	7
Van de ledenadministratie	8
Van de Penningmeester a.i.	9
Valentijnspaddenstoelen pop-up	9
Plaagsoort zonering	11
Hein, Hein wat is dit?	16
Huis te vraag gesloten	20
Boekbespreking: “Teddy”, (de geschiedenis van een beer) door Joeri Kazakov.	23
Ambities van de landelijke KNNV	24
Frederik Willem (Frits) Van Eeden, pionier van de natuurbescherming	26
Excursie- en lezingenprogramma KNNV- afdeling Amsterdam 2e en 3e kwartaal 2019	27

Omslag:Rode kelkzwam, foto Frans van der Feen

Van het Bestuur

Dit zal mijn laatste bijdrage aan deze column zijn. Na 12 jaar bestuur waarvan 4 jaar voorzitter vind ik het mooi geweest.

Onze oproepen tot versterking van het bestuur hebben uiteindelijk effect gehad. Als alles gaat zoals gepland zal op 25 mei tijdens een ingelaste, algemene ledenvergadering er een grotendeels nieuwe ploeg gepresenteerd worden. Elders in dit Blaadje vindt u de officiële aankondiging en agenda van die vergadering, waar de kandidaten bekend worden gemaakt, die dan verkozen kunnen worden. Ik heb er alle vertrouwen in dat dit een uitstekend bestuur zal worden. Als de vergadering er mee instemt wordt Guus Muller onze nieuwe voorzitter. Elders in Blaadje introduceert hij zichzelf.

Terug kijkend op de afgelopen 4 jaar, is de vereniging er beter voor gaan staan. Het ledenaantal is wat vooruit gegaan en financieel staan we er ook niet slecht voor. De bus excursies zijn flink in populariteit gestegen. Hopelijk kunnen we dit voor betaalbaar tarief nog even voortzetten.

In deze periode zijn er eigenlijk twee onderwerpen die dat hebben gedomineerd. In de eerste plaats is er het overlijden van Ger van Zanen en de afwikkeling van zijn erfenis geweest. Dit heeft uiteindelijk in de zogenaamde Ger van Zanen vouchers geresulteerd. Een systeem waarbij iedere afdeling een aanvraag voor een natuur -studie, -bescherming of ledenwerf project kan indienen hetgeen dan gehonoreerd kan met een of meer vouchers van 500 euro. Projecten worden beoordeeld door een commissie van drie leden, waar voor onze afdeling momenteel Geert Timmermans en Henry Hooghiemstra in vertegenwoordigd zijn.

Het andere onderwerp zijn de minicursussen. Drie jaar geleden zijn we begonnen met het opzetten ervan voor niet leden, met als doel een grotere naamsbekendheid te krijgen en het ledenaantal omhoog te krijgen. Martin Camphuisen en Christiane Baethcke hebben zich hier heel erg voor ingezet en de eerste resultaten beginnen zich te openbaren.

Met de natuur gaat het echter minder goed dan met onze afdeling. De festivalisering van de groengebieden rond de stad bijvoorbeeld, om maar wat te noemen. Dat betekent dat er nog heel veel te doen is op vooral natuurbeschermingsgebied.

Tot slot wil ik iedereen een mooi en natuurrijk voorjaar toewensen.

Jan Timmer

Redactioneel

Gister: knetterend onweer met hagelslag langs de dijk van de Merwede in Gorinchem. Zeiknat, maar wel eindelijk weer eens een IJsvogel, vliegend boven een wiel. Maakt het verder dan nog wat uit hoe je het klimaatduister over je heen moet laten komen? De IJsvogels komen langzaam weer op peil, gelukkig. Het is niet zo'n beroerd voorjaar als dat van 2018. Ik zie nog dat hevig verzwakte kobaltblauwe vogellief voor mijn fiets uit vliegen in het Vondelpark. Die kan niet ver gekomen zijn.

Op de redactie maken we ons op voor het uit de voegen barstende lente. Met heel veel kleine en grote prachtexcursies en lezingen. Hoe aardig zou het zijn wanneer op de ingelaste extra ledenvergadering van zaterdag 25 mei alle organisatoren van excursies, top vrijwilligerswerk, een staande ovatie zouden krijgen. Want het aanstaande excursieprogramma is niet gering. Ik tel hardop:

Amstelveen, Amsterdam (13 x), Assendelft, Barger, Bloemendaal Botshol, Broek op Waterland (2x)*, Bussum, Castricum, Ilpendam, Laren Marken, Ouderkerk a/d/ Amstel (2) Ransdorp, Texel, Wijde Meren, IJmuiden (2) en Zandvoort. En dan heb ik het nog geen eens over de lezingen.

Veel voorjaarsvreugde!
Tobias Woldendorp

* De échte Amsterdammers van de excursie-en lezingenreeks, schrijven het, zie ik net pas, permanent (fout) als Broek in Waterland.

Algemene ledenvergadering

Het bestuur nodigt hierbij alle leden van de afdeling Amsterdam uit voor een algemene ledenvergadering. Deze wordt gehouden op ZATERDAG 25 MEI 2019, AANVANG OM 19.30 UUR, zaal open vanaf 19.00 uur. Adres: kantine van Gedenkpark De Nieuwe Ooster (DNO), Rozenburglaan 5-7. Men kan gratis parkeren. De locatie is bereikbaar met tram 9 en bus 41. Wilt u tussen 19.00 en 19.25 uur arriveren? Om 20.00 wordt het hek gesloten. Koffie en thee zijn gratis.
De reden voor deze ledenvergadering is het af- en aantreden van bestuursleden. Het schema van aan- en aftreden is hieronder weergegeven.

Na de vergadering en pauze (ca. 20.15 uur) is er een lezing over "Vleermuizen" gegeven door Fons Bongers.

Naam	Functie	Aantreden	Aftreden
Jan Timmer	Voorzitter a.i.	10-03-2007	10-03-2019
Christiane Baethcke	Secretaris (waarnemend)	02-10-2015	02-10-2019
Paul van Deursen	Penningmeester a.i.	09-03-2013	09-03-2021
Martin Camphuijsen	Algemeen lid	11-11-2017	11-11-2021

Statutair treedt Jan Timmer af. Hij is niet herkiesbaar.

Verder legt Christiane haar functie als waarnemend secretaris neer. Zij wil echter wel bestuurslid blijven. Omdat haar termijn dit jaar afloopt, ligt het voor de hand haar herverkiezing nu te houden opdat we niet in oktober een aparte ledenvergadering hiervoor hoeven te organiseren.

Paul van Deursen heeft te kennen gegeven te willen stoppen als penningmeester. Hij wil nog wel de ledenadministratie voeren. Dit is echter geen bestuursfunctie. Wij zijn verheugd dat alle vrijgekomen bestuursfuncties opgevuld kunnen worden. Guus Muller is bereid gevonden voorzitter te worden, Carla Kuit secretaris en Fons Bongers penningmeester. Wim Hoogendoorn ten slotte wordt algemeen bestuurslid. Daarmee komt het bestuur voor het eerst sinds jaren aan haar statutair minimum bezetting.

Krachtens de statuten wordt de voorzitter rechtstreeks gekozen op de ledenvergadering. De overige bestuursfuncties worden door het bestuur verdeeld.

AGENDA
1) Opening door de voorzitter.
2) Ingekomen stukken en mededelingen.
3) Verkiezing nieuwe bestuursleden (toelichting).
a. Verkiezing voorzitter. Er is één kandidaat. Guus Muller
b. Verkiezing overige nieuwe bestuursleden: Wim Hoogendoorn, Fons Bongers, Carla Kuit.
c. Herverkiezing Christiane Baethcke.
4) Aftreden Paul van Deursen en Jan Timmer.
5) Rondvraag
6) Sluiting

U kunt tot een week voor de vergadering schriftelijk agendapunten toevoegen. Tijdens de vergadering kan dat ook, tenzij een kwart of meer van de stemgerechtigde aanwezigen zich daartegen verzet.

Een nieuwe voorzitter?

Een nieuwe voorzitter? In 2018 en 2019 zag ik diverse oproepen voor een voorzitter langs komen. Waarom bleef die vraag zo lang liggen? Mijn hart ging in elk geval sneller kloppen. Ik wil graag de handschoen oppakken en hoop op een fijne samenwerking. Omdat ik nog maar kort lid ben weet ik niet goed wat er speelt en wat er bestuurlijk gaande is. Hoe gaat het met het realiseren van de plannen? Wat zijn de huidige onderliggende moeilijkheden, welke mensen vormen de club en wat kan ik daar aan bijdragen?

Hier stelt de kandidaat voorzitter zich voor: Guus Muller, geboren 1960. Was jaren lid van ACJN Bodegraven, veel later KNNV Gouda, werkgroep gierzwaluwen. Mijn werkervaring is breed; hovenier, financieel administrateur, medewerker podiumtechniek/eerste inspeciënt voor een rondreizende theatergroep, constructeur beeldende kunst installaties, redacteur in diverse literaire tijdschriften. Penningmeester, secretaris en recent jaren voorzitter van een beeldende kunstenaars vereniging. Tussendoor tekstschrijver als dichter en publicist (www.guusmuller.nl). Na een ernstig ongeluk kwam echter alles stil te liggen en moest ik met een hersenletsel mijn talenten en mogelijkheden herontdekken. Er zijn beperkingen, o.a. met geestelijke en communicatieve flexibiliteit, energie en geheugen, vaak te overbruggen met aanpassing en overleg.

Na mijn verhuizing naar Amsterdam werd ik lid van KNNV Amsterdam, niet wetende dat de vogelwerkgroep en de gierzwaluwwerkgroep eigenlijk andere, aparte groepen zijn. Maar goed, ik veranderde mijn lidmaatschap niet, benieuwd als ik was naar Amsterdamse en regionale natuur. De seizoenen en de omringende (stads)natuur geven mij een innerlijk houvast. Nieuwsgierigheid en onderzoek naar die natuur zijn volgens mij leuk, interessant en noodzakelijk.

In de verwachting dat ik jullie voorzitter kan worden, alvast een hartelijke groet

Guus Muller

Van de Ledenadministratie

Eind maart stond het ledenaantal op 310.
Sinds het vorige BLAADJE hebben zich zeven nieuwe leden aangemeld:

Rob	Biersma
Frans	Nabben
Maurice	Schouten
Saar	van der Wal
Ingrid	van Alphen
Gemma	Rameckers
Nico	Kuyvenhoven als secretaris van Natuurtuin Slatuinen.

Enkele leden hebben hun royement ongedaan gemaakt.
Bij deze nog een hartelijk welkom.

De wens om voor onze nieuwe leden speciale introductie-activiteiten te organiseren blijft actueel, maar is de ernstige onderbezetting van het bestuur nog niet gerealiseerd. Het blijft wel op de agenda staan. Het bestuur zoekt leden, die hierbij behulpzaam willen zijn. Meld je aan!

Tijd voor de contributie 2019.
Nog een aantal leden hebben hun contributie voor 2019 nog niet overgemaakt. Graag hiervoor aandacht.

IBAN No: NL91 INGB 0003506096, t.n.v. KNNV afdeling Amsterdam.

Ondanks het feit, dat de afdracht geïndiceerd is en dus ieder jaar wordt verhoogd, blijft dit jaar de contributie € 32,50 en € 12,50 voor huisgenootleden.

Om bezuinigingsredenen sturen wij geen acceptgiro en verzoeken wij onze leden de contributie over te maken per overschrijvingskaart of via telebankieren.

Herhaling: De lijst van onbestelbare emails wordt langer.
We krijgen regelmatig meldingen van te volle emailboxen of niet meer functionerende adressen bij het verzenden van het digitale BLAADJE en herinnering-e-mails.
Dus graag wijzigingen doorgeven aan de: ledenadministratie@amsterdam.knnv.nl

De papieren verzending van BLAADJE 2019-01 werd achtervolgd door een aantal niet te achterhalen problemen bij de etikettering en verzending. Hiermee gingen veel tijd en geld verloren.

“BLAADJE” kan zowel op papier, digitaal als op beide manieren verzonden worden.
Wijzigingen in de wens, waarop “BLAADJE” verzonden moet worden ook graag doorgeven aan ledenadministratie@amsterdam.knnv.nl

Privacywetgeving:
https://www.knnv.nl/afdeling-amsterdam/privacy-verklaring
Onze ledenadministratie is landelijk georganiseerd.

Paul van Deursen ledenadministratie

Van de Penningmeester a.i.

Op de laatste algemene ledenvergadering zijn de jaarcijfers 2018 goedgekeurd en werd aan het bestuur décharge verleend.
De herhaalde oproep voor een nieuwe penningmeester en overige bestuursleden heeft succes gehad. Eind maart hebben besprekingen plaatsgevonden. Elders in dit Blaadje meer informatie.
Op 25 mei vindt een bijzondere algemene ledenvergadering plaats. Hier zal de benoeming van nieuwe bestuursleden plaatsvinden.

Paul van Deursen
“plaatsvervangend penningmeester ad interim”.

Valentijnspaddenstoelen pop-up

Een nieuwe soort? De twaalf belangstellenden voor de paddenstoelenexcursie zijn die niet tegengekomen.
Christiane Baethcke had een oproep laten uitgaan omdat er Kelkzwammen te zien zouden zijn.
Ik ben iets later ingestroomd en werd eerder weggeroepen, dus heb vast iets gemist.
Het gezelschap liep door de die in voorjaarstooi gestoken heemtuin: hellingen vol Sneeuwklokjes en Winterakonieten. Ook de Paarse schubwortel werd aangetroffen. Het park ligt klaar om in het voorjaar weer spelende kinderen te ontvangen, over de paadjes met nieuwe houtsnippers.
Op de smalle paadjes verdrongen we ons rond een Grote houtbekerzwam, verstopt tussen enkele stammetjes. Terwijl boven ons Koolmezen zaagden vonden

we een boomtak met enkele Judasoren. Op een andere tak een Klontjestrilzwam.

Even van het pad af vond Christiane Franjekelkjes, micropaddenstoelen.
We begaven ons onder de Drijfsijs door het Natureluurpark in, waar op een boom een merkwaardige Witte bultzwam aanwezig was. Rond een boom zagen we een hele zwerm Donsvoetjes. Een Grote bonte specht liet zich horen. Nog weer zo'n rare paddenstoelennaam: een Elzenkatjes-mummiekelkje.

Nog zo'n voorjaarszanger hoorden we: de Heggenmus, met zijn snelle korte riedeltje.

Christiane wees ons een Platte tonderzwam aan, maar de Geel bloeiende kornoelje was hier ook een lust voor het oog.
In de bush zagen we een boomstam liggen met aan begin en eind een vreemde zwam. Een medewerker van de Drijfsijs zou die één dezer dagen tevoorschijn halen, zodat het aparte groeisel gedetermineerd kan worden.

Het Ruige riet is rijk aan winterpaddenstoelen op hout. Zouden we al op de grens van winter en voorjaar staan? Het was nu in ieder geval prachtig zonnig weer, met twee dagen later weer een record, de warmste 16e februari sinds tijden! Toch zagen we één van de deelnemers met oorkleppen.

De laatste paddenstoel die ik zag was een Bundelmosklokje.

Aan de andere kant van de President Allendelaan, zagen de andere excursiedeelnemers nog veel prachtige krulhaarzwammen, een lust voor het oog. De excursie werd afgesloten met een kopje koffie op het terras van Hotel Buiten aan de Sloterplas bij immer stralende zonneschijn.

Frans van der Feen

krulhaarzwammen in het Sloterpark; foto Hanneke Waller

foto: Hanneke Waller

Plaagsoort Zonering

Een plaagsoort is een soort, die de eigenschap bezit om een plaag te veroorzaken. Zo'n soort gaat onder bepaalde omstandigheden woekeren in de beschikbare leefruimte ten koste van andere individuen en soorten. Er is sprake van een plaag indien dat woekeren leidt tot hinder, economische en/of ecologische schade, en/of gezondheidsletsel. Ecologisch is directe en indirecte schade altijd gevolg van verdringing van niet-plaagsoorten en daardoor verlaging van de biodiversiteit. Zie Blaadje-1 (2019), pagina 17 e.v..
Plaagsoorten hebben er maar drie jaar voor nodig om een gebied in een pionierssituatie volledig dicht te woekeren. Maaien is ontoereikend om plaagsoorten klein te houden: je moet ze met wortel en tak bestrijden (te duur); alleen dan kun je soms maaibeurten overslaan. Plaagsoorten doen het in vrijwel elk vegetatietype goed en zijn nauwelijks afhankelijk van successie stadia. Plaagsoorten maken zelden deel uit van leefgemeenschappen, ze overwoekeren ze. Maar ze doen dat niet overal even goed.

Zonering is het projecteren van een zoneringsmodel van de werkelijkheid op een concreet stuk natuur. Dat kan ter plekke horizontaal, verticaal of over een onbepaalde tijdspanne heen. Beheerders zoneren graag, landschapsarchitecten ook. Door een stuk natuur te zoneren kun je makkelijker verwijzen naar gewenste signalering, gewenst beheer, gewenste ingrepen, en het daarmee beoogde effect op enige termijn.
Indien je een strategie voor plaagsoortbeheer wilt instellen, dan ben je erbij gebaat om te weten in welke zones je die plaagsoorten kunt verwachten, en welke effecten daar te verwachten zijn als gevolg van een actuele plaag van soort x.

Het bekendste model van zonering is het verticale model (van beneden naar boven): bodemlaag (mycoflora, knollen, mossen, grassen, kruiden), struiklaag (lianen, stamlaag), kruinlaag. Voedselbos-denkers maken daar graag gebruik van. Het bekendste horizontale bosmodel gaat uit van een pad (grassen, tredplanten) met daarnaast een berm (gemaaid gras), boszoom (kruidlaag, struiklaag), mantel (hogere struiken, liaan-achtigen, jongere bomen), bos (boomkruinen). Als je die twee modellen toepast op het voorbeeldrijtje, krijg je dit:

plaagsoort	berm(grasland)	zoom	mantel	bos(kroon)
braam s.l.	ja	ja	ja	nee
canadese kornoelje	ja	ja	ja	nee
japanse duizendknoop	ja	ja	ja	nee
klimop (horizontale groei)	ja	ja	ja	nee
liesgras	ja	ja	nee	nee
reuzenbalsemien	ja	ja	nee	nee
reuzenberenklauw	ja	ja	ja	nee
riet	ja	ja	nee	nee
veelbloemig roosje	ja	ja	ja	nee

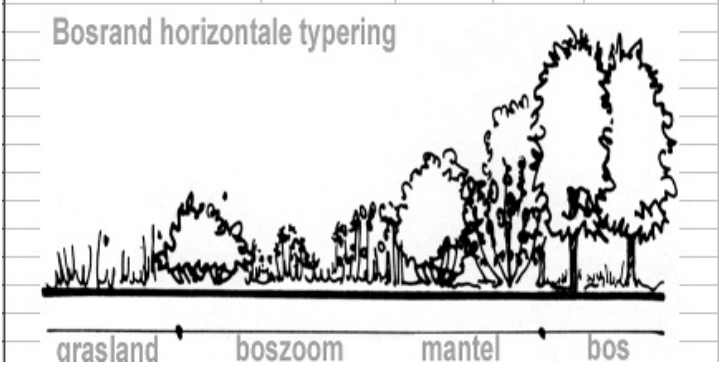

plaagsoort	myceliumlaag	moslaag	kruidlaag	struiklaag	boomlaag
braam s.l.	ja	ja	ja	ja	nee
canadese kornoelje	ja	ja	ja	ja	nee
japanse duizendknoop	ja	ja	ja	ja	nee
klimop (horizontale groei)	ja	ja	ja	ja	ja
liesgras	onbekend	ja	ja	nee	nee
reuzenbalsemien	onbekend	ja	ja	nee	nee
reuzenberenklauw	ja	ja	ja	ja	nee
riet	ja	ja	ja	nee	nee
veelbloemig roosje	ja	ja	ja	ja	nee

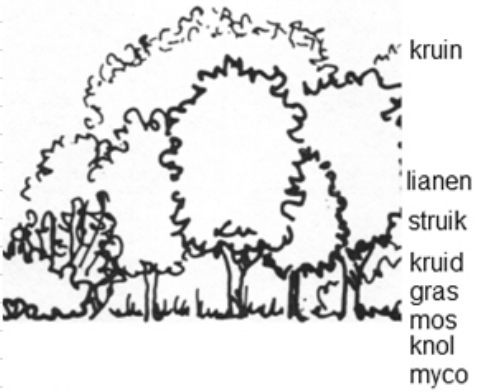

Bij een zonering in de tijd gaat het om successie: pioniersvegetatie, tussenstadia, climaxvegetatie. Hoe die vegetatie eruit kan gaan zien, hangt af van abiotische omstandigheden.
In Natuurpark Spoorzicht is de climax-vegetatie voorspelbaar uit de huidige omstandigheden, potentieel essen-iepenbos, ontstaan uit elzenbos (pioniersituatie 1980-1990), met tussenstadia met paarbladig goudveil, hondsdraf, moerasspirea, en speenkruid, en wat later veel inheemse vogelkers, “bosroos”, en rode kornoelje. Bosroos is uitgestorven in Nederland. Veelbloemig roosje (een in de jaren ‘60 veelvuldig in plantsoenen aangeplante exoot) neemt de vrijgevallen ecologische niche over.

Wanneer is sprake van plaag, en wanneer van (natuurlijke) uitwas in de successie? Als je lichtbanen in een bos maakt, of bos (aan de zuidkant van het terrein) kapt (dunt), dan vergroot je de boszoom en de mantel (meer licht) ten koste van het bos (duisternis). Dat leidt tot (natuurlijke) uitwassen en successie-versnelling of successie-terugzetting.

In Spoorzicht is, in 2007 en in 2014, bewust ingegrepen in de natuurlijke successie door gefaseerde kap en dunning. Het eerste successie-tussenstadium is daardoor versneld ontstaan en soortrijker: meer grassen (en riet, maar grote ratelaar is verdwenen), meer soorten kruiden (en brandnetels, maar gewone engelwortel is verdwenen), meer struiken (hazelaar, rode kornoelje en braam, maar framboos is verdwenen), meer liaanachtigen (hop, kamperfoelie, haagwinde, klimop, maar bosrank is verdwenen).

Door meer licht ontstaan meer niches (mogelijke standplaatsen), en is het gebied in theorie soortrijker. Soortrijker betekent ook meer kans op soorten die er “in dat successiestadium niet thuis horen”, en misschien niet zo wenselijk zijn, volgens bepaalde vegetatiemodellen, en volgens bepaalde beheerwensen.

Voor exoten (tuinafval en vogelwerk) ligt het eenvoudig: ze horen er niet. Of ze daarmee onwenselijk zijn, is iets anders. Er komen in Spoorzicht meerdere soorten klimop voor, en qua gedrag verwant, kleine maagdenpalm. Dat is import uit tuincentra (dus vogelwerk). Tien bomen vol klimop is fantastisch voor vogels, en insecten. Maar het boomblauwtje, dat veel heeft aan klimop, heet niet voor niets “boom”-blauwtje; op de grond op klimop heeft het niets te zoeken. Klimop groeit tien jaar horizontaal voor het gaat klimmen (en gaat pas dan bloeien), en 800 vierkante meter bodembedekkende klimop is een tikkeltje veel. Canadese kornoelje ontstond uit gestort tuinafval. Tien struikjes was een mooie aanvulling. Maar 6000 struiken (10 jaar later) is weer net ietsje teveel. Wenselijkheid van exoten is ecologisch vooral een kwestie van maat, schaal, en ambundantie ten opzichte van inheemse waardplanten en nestelplekken van bodembroeders (insecten).

Voor inheemse soorten ligt het minder simpel. Ze maken deel uit van meerdere vegetatie types, maken deel uit van een of meerdere successiestadia, en typeren vaak een nitrofiele (elzenbos) of kalkrijkere (iepenbos) bodem. Sommige soorten planten horen in meer dan een successiestadium thuis, zoals paarbladig goudveil, gele lis, hondsdraf en pinksterbloem; ze blijven maar hebben dan een meer marginale rol. Andere soorten hebben in het voorgaande stadium een marginale rol als pionier, en komen in een volgend stadium als kensoort voor (inheemse vogelkers, rode kornoelje).

Een uitwas van inheemse soorten kan een overgang zijn in de successie. Je spreekt dan niet van plaag omdat aanwezigheid afhankelijk is van vegetatietype en successie stadia. Dat geldt o.a. voor riet, harig wilgenroosje, koninginnekruid, en braam. Als zulke soorten woekeren in een terreintje met adderwortel, rietorchis of grote ratelaar, dan raak je die soorten kwijt, en je weet dat dit successie stadium op die plek voorbij is. Het volgende stadium brengt andere soorten. Je kunt ingrijpen en het stadium terugzetten; dat moet je dan wel blijvend kunnen doen (“tuinieren in de natuur, voedselbosbeheer”).

Riet en braam kunnen onder bepaalde omstandigheden als plaag worden beschouwd. Een riet-voorbeeld. In 2007 is gebaggerd, en het slib is (met rietwortels) op het grasveld gedumpt, Sindsdien moet 2x per jaar gemaaid worden om een rietplaag te onderdrukken, en dat maaien leidt tot verlies van graslandvlindersoorten en bijen. Deels omdat er ongefaseerd gemaaid moet worden, deels omdat er ongedifferentieerd gemaaid moet worden, om het riet te kunnen bestrijden.
Het riet trekt als een ondergrondse veenbrand door het hele terrein, ook dwars door het moerasbos. Riet overwoekert paddenstoelen, mos en kruiden (3 verticale zoneringslagen), en woekert in berm en zoom, iets ijler in de mantel (3 horizontale zoneringen).

Als je successie wilt remmen of terug zetten, zul je eerder plaaggedrag ervaren, zoals bij slootkantbeheer. Een wallekant wordt altijd terug gezet naar een pionierssituatie, omdat de watergang moet kunnen worden geschoond, omdat de oever tegen afkalving moet worden beschermd, en omdat de wet de terreineigenaar voorschrijft dat er moet kunnen worden gebaggerd vanaf de kant.
Ook bij weilandbeheer moet je successie tegengaan. Als je niets doet, wordt elk weiland uiteindelijk bos. En dat uit zich lang daarvoor door boomopschot, struiklaag vorming, en een oprukkende boszoom, ongeacht de vraag of dit gebeurt door plaagsoorten of niet. Grasland is een door maaibeheer blijvend pioniersstadium.
Bij bermbeheer wordt successie op jaarbasis terug gezet. Bermen liggen langs paden. Bosrand en bosmantel hebben altijd de neiging naar het licht te groeien. Elk pad heeft een minimale breedte, van wandelruimte en te maaien berm. Als soorten sneller groeien dan de maaifrequentie toestaat, zal de berm breder moeten worden. Dat geldt onder meer voor braam en Canadese kornoelje. Die pakken 3-4 meter per jaar, en moeten dus evenredig verder worden terug gezet om de bermflora in stand te kunnen houden bij een jaarlijkse maaibeurt.

Na te streven beheerdoelen die gericht zijn op het terugzetten van successie, leiden eerder tot het ervaren van plaaggedrag dan doelen waarbij het laten gaan van de successie voorop staat. De successiestadia van de vegetatietypes bepalen of soorten erin thuis kunnen horen, en of zij daarin kunnen en mogen woekeren.

Plaagsoort zonering biedt een handvat voor beheer om onderscheid te maken tussen feitelijk plaaggedrag, potentiële plaagsoort, en na te streven doelen binnen een bepaald vegetatietype. Door gezoneerd aan te geven waar een potentiële plaagsoort zich bevindt, en dat te vergelijken met de zones waarin deze zich kan bevinden, valt op te maken of er sprake is van potentieel risico of van actuele plaagvorming.

Ontstaansfactoren:
Plaagsoorten doen het in vrijwel elk vegetatietype goed en zijn nauwelijks afhankelijk van successie stadia. Plaagsoorten maken zelden deel uit van leefgemeenschappen, ze overwoekeren ze. Maar ze doen dat niet overal even goed (qua horizontale en verticale zonering). Een ontstaansfactor van plaaggedrag is een hoog stikstofgehalte van de grond. Nitrofiele soorten (brandnetel, braam, kleefkruid, look-zonder-look) treden soms massaal op de voorgrond in natte elzenbossen; plaagsoorten slaan een beetje door in dat gedrag.

Licht is een ontstaansfactor van plaaggedrag. Hoe meer licht, hoe sterker het plaaggedrag. Uitzondering daarop vormen plaagsoorten die zich vegetatief kunnen vermeerderen. Die soorten kunnen ook in duistere situaties plaaggedrag vertonen. Voorbeelden: canadese kornoelje, klimop, kleine maagdenpalm.

Onderschat is maaibeleid als ontstaansfactor. Er bestaan soorten (grassen en schijngrassen) die plat gaan liggen als ze gemaaid worden, en zich weer oprichten als de maaimachine voorbij is. Als dat soorten zijn met meerdere zaadvormingsfasen per jaar, kunnen ze zich bjzonder snel verspreiden. Voorbeelden: hanenpoot en handjesgras. Het effect van de wortelstok van Veelbloemige roos maaien, is een 20-koppige draak.

N.b. De week van de invasieve exoten is van 21 t/m 30 juni.

Jan Willem Wertwijn

Hein, Hein, wat is dit?

Stinzenplantenexcursie op 6 april op de Bolwerken van Haarlem en in de Haarlemmerhout. Voor belangstellenden en nieuwe leden onder leiding van Hein Koningen.

De dag ervoor was het nog heerlijk lenteweer - en de dag erna ook - maar op zaterdagochtend 6 april stond een kleumend groepje KNNV'ers, belangstellenden en een nieuw lid (ik) te tandakken bij een winderige bushalte achter het NS-station van Haarlem. Het zou een kille dag worden. Drie dagen ervoor was ons groepje een avond lang in de Drijfsijs door Hein Koningen ingewijd in de theorie en geschiedenis van de stinzenplanten.
Terwijl de ene na de andere bus sissend stopte of voorbij denderde, bleken de Bolwerken van Haarlem gewoon aan de andere kant van het NS-station te

liggen. Spoortunneltje onderdoor en daar begon het eerste Bolwerk. Hein had helemaal gelijk: de Bolwerken vormen een mooie, oude biotoop waarin flink wat stinzenplanten behouden zijn gebleven - met dank aan de plantsoenendienst van Haarlem.
De Bolwerken zijn oude stadswallen die geleidelijk aflopen in een singel. Verspreid staan oude en jonge bomen, er is schaduw, er is zon en er is een veelheid aan bewerkte grondsoorten, precies wat een stinzenplant nodig heeft.

Het begon gelijk al met Buishyacint (Puschkinia scilloides) en Gevlekte dovenetel (Lamium maculatum, 'Variegatum'), geliefde tuinsoorten. Maar Hein leefde pas op toen hij zijn leerlingen kon wijzen op Knikkende vogelmelk (Ornithogalum nutans). De plant zelf is al bijzonder, maar hij is vooral mooi als een groepje in de verte in de wei staat, het gelig wit zwenkend boven het jonge gras. "Mooi, hè?", glunderde onze gids die na zestig jaar stinzenstudie nog steeds enthousiast is. Onderwijl begon een der deelnemende dames de gebruikte lachgaspatronen op de rapen die de Haarlemse hangjongeren her en der hadden achtergelaten: "Ik kan ze hier toch niet laten liggen?"
Door het vroege voorjaar waren al heel wat planten in bloei gekomen. Kaukasisch vergeet-mij-nietje (Brunnera macrophylla), Vingerhelmbloem (Corydalis solida), Zachte ooievaarsbek (Geranium molle), Pinksterbloem (Cardamine pratensis), Vroege sterhyacint (Scilla bifolia) en Vossedruif (Fritillaria uva-vulpis). De Vossedruif is een verwant van de Kievitsbloem, maar met een hogere stengel en minder gebonden aan natte grond. Echt een bloem waar een tuinliefhebber trots op zou zijn.
Hein, die het kwekersjargon volledig beheerst ("een dankbare plant" "komt goed terug", "verspreidt zich makkelijk") geeft grif toe dat veel kennis van stinzenplanten in kwekerscatalogi te vinden is. Het is nu eenmaal een verzameling historische, maar ook uitgezette planten. Ze zijn hier dankzij tuinmannen en hoveniers, uitgezet, half wild, half verwilderd. Zonder de mens zouden ze hier niet zijn."
Veel stinzenplanten geven de voorkeur aan beroerde grond - in die zin dat de aarde geregeld wordt omgewoeld. Dat is ook de biotoop van Zevenblad, de plaaggeest van menig tuinbezitter. En inderdaad was Zevenblad hier en daar al aan een stevige groeispurt begonnen. Is Zevenblad daarmee een stinzenplant, wilde een deelnemer weten. "Nee", zei Hein die mild is voor alle gewassen "wij noemen Zevenblad een "begeleidende soort'." Gelukkig zijn de meeste stinzenplanten bol- of knolgewassen en beginnen extreem vroeg in het voorjaar, waardoor ze het Zevenblad voorblijven.
Een van de mooiste stinzenplanten is Armbloemig look (Allium paradoxum). Het plantje oogt en ruikt als Daslook, maar de bloemen zijn helder wit, ze zijn minder talrijk en staan hoger, waardoor een veld Armbloemig look een wiegend witte weide vormt. Wiesenschaum noemen onze Oosterburen dat, wist Hein: weideschuim. Van de Droogbloeier (Colchicum byzantinum), een tweejarige plant en

een najaarsbloeier, werden alleen de bladeren gezien.
Toen begon de voettocht naar de Haarlemmerhout, dwars door het Haarlemse winkelpubliek. Nu er toch geen planten te zien waren, konden we beter doorlopen, vond Hein - al was het maar om wat op te warmen. “Kom dames’’, beknorde Hein enkele deelnemers die te lang voor een etalage in de Houtstraat bleven hangen, doorlopen, anders raken we elkaar nog kwijt”. Eén, twee, drie… zeven, acht - we zijn weer compleet.” In een Haarlems
hofje werd nog gauw een Kerriestruik (Kerria japonica ‘Plena’) gescoord, een struik waarvan het hout tot aan de voet groen is. De Kerriestruik heeft prachtige eigele bloemen.

Een voordeel van een stadsexcursie is dat de koffiehuizen voor het uitzoeken zijn. Daar kon het gezelschap even op temperatuur komen. Maar algauw weer hop, in de benen! We moeten nog langs het Provinciehuis en naar de Haarlemmerhout, vond Hein.
Door het vroege voorjaar was de Bosgeelster (Gagea luttea) al nagenoeg uitgebloeid, een nietig geel lelietje. Daarentegen knalde de Sierkweekpeer (Chaenomeles x speciosa Yukigotan - Japonica) met zijn grote, rode bloemen op het kale hout ons al tientallen meters tegemoet. Ook de Prachtframboos (Rubus spectabilis) viel met zijn grote paarse bloemen niet te missen, een struik waarmee een tuinbezitter eer zou kunnen inleggen.
Gelukkig waren er ook minder spectaculaire planten in bloei te zien. Het Speenkuid (Ficaria verna) bloeide op de grazige plekken, Bosanemoon (Anemona nemoraso) stond op de drogere plaatsen en de Zoete kers (Prunus avium) bloeide boven ons.

In de jungle van wandel- en rijwielpaden van de Haarlemmerhout raakte onze gids even de weg kwijt, zodat we even rond het monument voor Laurens Jansz Coster, de vaderlandse uitvinder der boekdrukkunst bleven draaien (Hein: “Met een C en niet met een K zoals hier foutief staat uitgehakt”), maar de deelnemers trokken onmiddellijk hun smartphones.
Zo vonden we dan toch nabij koffiehuis Nurks in de Hout (Nurks is een figuur uit de Camera obscura van Hildebrand) een alleraardigste bostulp, waarschijnlijk Tulipa turkestania, de Wilde x Spaanse hyacint (Hyacinthoides x massartiana) en een niet direct te identificeren Vogelmelk (Ornithogalum spec.). Terwijl Hein in de middenberm van een drukke autoweg op zoek was naar de groeiplaats van de Weidegeelster (Gagea pratensis), hadden damesogen achter een bankje een opvallende blauwpaarse bloeiwijze ontdekt: “Hein, Hein, wat is dit?” Het was de Brede druifhyacint (Muscari latifolium) werd ons enigszins schouderophalend gezegd.

Maar Hein vond zijn Weidegeelster, zij het een uitgebloeid en slap exemplaar. Gelukkig zagen de damesogen ook een nog bloeiende plant.
Hiermee beantwoordde de excursie ruimschoots aan zijn doel. Een bleek zonnetje brak door, het gezelschap zeeg vermoeid bij Nurks neer. Er werden zelfs pannenkoeken besteld.

Rob Biersma (met dank aan Els Trautwein)

Weidegeelster *Gagea pratensi; foto Els Trautwein*

Knikkende vogelmelk *Ornithogalum nutans; foto Els Trautwein*

Armbloemig look *Allium paradoxum var.abnormale; foto Els Trautwein*

Huis te vraag gesloten

De tweede excursie naar de Noordelijke oeverlanden begon zaterdag 2 maart bij de historische begraafplaats Huis te Vraag.
Na een grijze start van de maand was het nu toch nog onverwacht voorjaarsachtig zonnig!
Vanaf het bankje waar negen belangstellenden verzamelden hadden we zicht op een bloeiende Sleedoorn bij de ingang van de begraafplaats, terwijl boven ons een Koolmees en een Winterkoning zongen.
Helaas bleek Huis te Vraag wegens privé-omstandigheden gesloten, zodat besloten werd er maar omheen te lopen, ook een verrassend mooi rondje!
Over een tijdje doen we een nieuwe poging en dan zal Gerard van tevoren overleggen met de beheerder. Doorgaans is de begraafplaats van dinsdag t/m donderdag van 11.00-16.00 uur open.
Er doen allerlei verhalen over deze geheimzinnige plek de ronde. Volgens Wikipedia stond hier oorspronkelijk een boerenhofstede, waar Maximiliaan van Oostenrijk in 1489 de weg naar Amsterdam heeft gevraagd. Het lag immers aan de rand van Amsterdam aan de weg naar Sloten, waarheen rond 1300 een knuppelpad door het moeras voerde. ‘Huis ter Vraech’ werd in 1632 voor het eerst officieel genoemd.
Gerard die altijd vol anekdotes zit, wist te vertellen dat men er vroeger ooit een uitspanning had willen vestigen, waar je een consumptie kon bevragen…
Bij een vorige rondleiding, zes jaar geleden, had Gerard hier zelfs twee vossen aangetroffen, die op de begraafplaats hun hol schijnen te hebben.
Een aantal jaren geleden heeft Huis te Vraag de status van gemeentelijk monument gekregen.

Slimme buurman
Op Rijnsburgerstraat 75, ernaast, woonde rond 1880 iemand die de omwonenden berichtte dat zij op zijn grondgebied woonden en dat ze huur moesten betalen. Van die opbrengst bouwde hij een monumentaal pand. Het terrein erachter breidde hij zelf uit en toen de gemeente daar tegen in het geweer kwam verklaarde hij doodleuk dat dat land was komen aandrijven vanuit De Nieuwe Meer; hij had het slechts vastgelegd met palen. Er worden nog steeds paarden gehouden op dat veld.

Bomenexcursie
Ons gezelschap maakt een ommegang. Over een schutting in het Spijtellaantje zien we een prachtige Camelia, waarvan al één roos rood bloeit. Verderop lopen we langs Toverhazelaars. Boven de enorme Populier aan het eind van de begraafplaats cirkelen drie Buizerds.

Entree Entree Huis te Vraag;
Foto: Wikipedia

Gerard wijst ons een gekweekte vorm van een Els aan. Een beetje een sneue boom, want bijen en vogels hebben er weinig belangstelling voor. Omdat ze vroeg bloeien zijn ze leuk om te zien, maar de elzenproppen bevatten nauwelijks zaden, zodat Wantsen er niet in geïnteresseerd zijn en Putters en Sijsjes voorbij vliegen.

De excursieleider wijst ons op de vele zijtakken van de populieren die de boom naar de kroon steken, de kruin die er eigenlijk niet is bij deze bomen. Door de spanning breken de takken 's zomers makkelijk af bij storm. Als ze ergens tussen de 25 en 50 jaar oud zijn moeten ze weg.

We staan stil bij een bos oude Japanse duizendknoop. Door de enorme groeikracht van deze in hovenierskringen gehate invasieve exoot verdringt het gewas andere kruiden en struiken.
Een Heggenmus troost ons met zijn gezang en we kijken naar de katjes van de lepen. Dat worden straks weer de 'dubbeltjes', de vliezige zaden die door de stad waaien.
We lopen nu over het paadje langs de woonboten. In het slootje zwemmen de fraai getekende Krakeenden, een Blauwe reiger loert op een vis en een Zwarte kraai scharrelt in het gras. Er staat een fraaie mini-Treurwilg met katjes.

Twee bruggen
Langs de achterkant van de door klimop overwoekerde begraafplaats (wordt volgens Gerard door beheerder Leon met een schaartje onderhouden…) komen we weer bij onze fietsen, waarop we via het Spijtellaantje richting De Nieuwe Meer rijden.

Het pad gaat verderop over een hoge brug en vreemd genoeg ligt beneden nog een lage brug. Gerard vertelt, dat hier huizen zouden worden gebouwd, waardoor het fietspad weg zou moeten, maar door protesten van de woonbooteigenaren en andere omwonenden zijn die plannen verijdeld en kon de brug blijven, zodat ze nu gebroederlijk naast elkaar liggen.

Langs de 'nieuwe' Haagse weg zijn heel veel bomen gekapt ten behoeve van het toekomstige Zuidasdok. T.z.t. zullen daar vermoedelijk de tunneldelen worden gemaakt, om de A10 ondergronds door de Zuidas te leggen.
We staan stil bij het Vogelreservaatbosje, waarover in het vorige Blaadje is geschreven.
Langs bloeiend Speenkruid vervolgen we onze weg. Aan het eind van dat eerste stukje determineren we een aantal struiken met veelbelovende knoppen als de Viburnum opulus, of te wel de Gelderse roos, een lievelingsstruik van Pestvogels.

Amsterdamse bos
Op een kaart in 'Amsterdam' van maart, de uitgave van de gemeente met alle evenementen in de stad, is een plattegrond van het Amsterdamse bos opgenomen, dat 85 jaar bestaat en waarop is te zien dat De Oeverlanden al bij 'Het Bosplan' worden gerekend, wat me wel gunstig lijkt voor het behoud van dit bijzondere natuurgebied. Zo kunnen De Oeverlanden wellicht blijven!
We komen er een echtpaar Grote grazers tegen met hun kalf, de man met enorme hoorns. We zien dat op Ons Buiten twee ijsvogelwanden zijn aangelegd. Kuifeenden duiken hier naar Quaggamosselen.
De korte excursie wordt besloten in de kantine van Ons Buiten, waar van alles te koop is. Wij maken nog een korte wandeling door dit volkstuinpark met maar liefst 450 tuinen.

Frans van der Feen

Treurwilg; foto Frans van der Feen

IJsvogelwand ; foto Frans van der Feen

Boekbespreking: “Teddy”, (de geschiedenis van een beer) door Joeri Kazakov.

Zelf zit ik momenteel nogal in De Russen en onlangs kwam me naast een uitgebreide beschrijving in het NRC en een bericht van de Amsterdamse vertaler, Monse Weijers, een interessant boek onder ogen. De titel is ‘Teddy, de geschiedenis van een beer’ en het is geschreven door Joeri Kazakov (1927-1982). Het gaat over een beer die al heel lang optreedt in een circus, en die daaruit ontsnapt als zijn oppasser per ongeluk zijn kooi open laat staan. De vrijheid bevalt hem echter slecht en hij wil al snel terug naar het circus, maar als hij op mensen afgaat, schieten die op hem. Daardoor wordt hij gedwongen te vluchten naar het woud, dat zich ergens ten westen van de Oeral bevindt. Maar hij is het leven hier totaal ontwend en moet zich helemaal opnieuw aanpassen. Met een werkelijk fenomenaal inlevingsvermogen heeft de schrijver die aanpassing beschreven. Teddy leert welke planten en vruchten hij wel en niet kan eten, hoe hij een mierennest het beste soldaat kan maken en dat hij beter ’s nachts dan overdag kan jagen. Uiteindelijk wordt hij uit het woud verdreven door een andere beer die groter en sterker is dan hij. Hij vindt een ander woud, maar moet daar een gevecht op leven en dood leveren met en reuzeneland om de heerschappij over dat woud. Na aanvankelijk, zwaar toegetakeld door het machtige gewei, het onderspit gedolven te hebben, herpakt hij zich en doodt de eland alsnog. De afloop vormt een natuurlijke afronding van het voorafgaande.
Dit lange verhaal wordt gevolgd door het kortere verhaal ‘Arktoer, de jachthond’, over een blinde hond, die een passie opvat voor de jacht. Die passie geeft zijn leven inhoudt, maar wordt tevens zijn ondergang.
Joeri Kazakov was geen dissident, maar een officiële sovjetschrijver. Hoewel wonend in Moskou, vatte Kazakov net als Arktoer al vroeg een passie op voor de jacht en de natuur Hij las alles over dat onderwerp wat hij in handen kreeg en benutte al zijn vrije tijd om de stad uit gaan en te jagen. Ook maakte hij verschillende reizen naar het noorden van Rusland, aangetrokken door de majestueuze natuur en de authentieke levenswijze van de bewoners. Dat hij ondanks zijn passie voor de jacht de liefde voor beren heeft opgevat waarvan ‘Teddy’ getuigt, is moeilijk te verklaren en lijkt paradoxaal. In het nawoord gaat vertaler Monse Weijers hier nader op in.

Het boekje (109 pagina’s) is voor 12.50 te bestellen in de boekhandel of online bij uitgeverij De Wilde Tomaat https://dewildetomaat.nl; Vrij van verzendkosten.

Wilt u na dit recent vertaalde boek meer lezen over beren in de literatuur?
- De beren (kort verhaal) in de verhalenbundel De palm, die door het dak breekt van Wsewolod Garsjin(1966), in 2011 opnieuw uitgegeven onder de titel

De beren en andere verhalen.
- De keizersvis, Viktor Astafjev (1981)
- Foon, Marente de Moor (2018)

Tobias Woldendorp (redactie) op basis van een persbericht opgesteld door Monse Weijers.

Ambities van de landelijke KNNV

Onze ambitie
Het landelijk bestuur van de KNNV heeft ambities om KNNV afdelingen te steunen in hun activiteiten. Hieronder vind je een aantal voorbeelden wat we graag willen doen. Naast hulp aan afdelingen timmeren we aan de weg om onze naamsbekendheid en onze invloed op natuurbescherming te vergroten. Wij wensen een KNNV die gerespecteerd wordt om haar natuurkennis en haar motivatie om de natuur te beschermen. Een KNNV die met beide benen in de maatschappij staat en die meetelt.

Activiteiten van de landelijke KNNV ten dienste van KNNV afdelingen
1. Dankzij een geweldige redactiecommissie maken we het kwartaalblad Natura voor de leden.
2. Samen met Antenna onderhouden we onze informatieve website.
3. Daarvoor geven we ook gratis cursussen voor webmasters van de afde lingen.
4. We maken 10 x per jaar een landelijke Nieuwsbrief ter inspiratie voor de afdelingen. Iedereen kan zich hierop abonneren; klik hier als u de digitale nieuwsbrief wilt ontvangen.
5. Speciaal voor afdelingsbesturen maken we een nieuwsbrief waarin landelijke activiteiten staan.
6. We sluiten collectieve verzekeringen af, zodat ook afdelingen verzekert zijn.
7. Samen met Soorten organisaties maken we minicursussen en de PR hiervoor, zodat afdelingen deze cursussen eenvoudig kunnen geven voor hun leden én, niet-leden kunnen interesseren. In 2019 staan op het pro gramma “Tuinen vergroenen”, “Dagvlinders” en “Tuinvogels herkennen”.
8. Dankzij Jelle Schuurmans stroomlijnen we de ledenadministratie van afdelingen.
9. We zijn een vraagbaak voor de meest uiteenlopende vragen van afdelin gen.
10. We maken promotie en helpen het organiseren van de Week van de Veld biologie van 1 tot 10 oktober 2019.

11. We stellen Ger van Zanen-vouchers á € 500,- ter beschikking voor KNNV afdelingen.
12. We brengen de prachtige boeken van de KNNV Uitgeverij voor het voet licht, die KNNV-leden met 10 % korting kunnen kopen.
13. Samen met Natuurpresentaties organiseren we 2 cursussen Veldcursus sen in 2019.
14. Samen met Floron organiseren we een botanische dag in de winter 2019.
15. Onze Algemene Reiscommissie (ARC) organiseert sublieme reizen voor alle leden.
16. Terwijl de Algemene Kampcommissie (AKC) oergezellige kampeervakan ties voor u organiseert.
17. De Kampeercommissie organiseert heerlijke korte vakanties op de mooiste plekjes in Nederland.
18. Op 18 mei 2019 organiseren we een landelijke studiedag grassen en schijngrassen.
19. Zo nodig helpen we afdelingen met statutaire zaken, zoals de afdeling Enschede in 2018.
20. We bemiddelen bij onenigheid in een afdelingen (minstens 4 x de afgelo pen periode).
21. We stellen expertise beschikbaar over PR voor de afdeling.
22. We doen suggesties om de financieën van de afdelingen te verruimen.
23. Tips over hoe activeer mijn leden ik kan iedere afdeling zo bij ons opvra gen.
24. Dat zelfde geldt ook voor tips over ledenwerving, of hoe organiseer ik mijn afdeling.
25. en nog veel, en véél meer!

Wil je meehelpen . . . ? Graag! Elke hulp hoe klein ook wordt zeer op prijs gesteld. Bel of e-mail naar Bart Heijne, 0318-618327, 06-55061023, voorzitter@knnv.nl We zoeken ook nog een secretaris voor ons bestuur; klik hier voor meer informatie of bel Bart. Het is echt geen grote klus, maar enige handigheid met Word zou fijn zijn

Bart Heijne, 8 maart 2019

Frederik Willem (Frits) Van Eeden, pionier van de natuurbescherming

Na de eerder verschenen biografieën van Heimans, En (twee) van Thijsse is eind 2018 het vierde deel in de Heimans en Thijsse Reeks verschenen. Marga Coesèl, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, die eerder garant stond voor twee van de drie bovengenoemde delen verschenen bij KNNNV uitgeverij heeft het leven van F.W. Van Eeden opgetekend.
F.W. is de vader van.
Dus niet de schrijver van De Kleine Johannes en Van de koele meren des doods.
Niet de oprichter van Walden, de kolonie aan de Franse kamp in Bussum.
En nee, dus geen Tachtiger.
Maar zijn vader. Volgens auteur Marga Coesèl minstens zo'n interessante persoonlijkheid. Anders was er, denk ik geen aanleiding geweest om een boek over hem uit te geven.
Frederik Willem van Eeden senior was een pionier van de natuurbescherming. Als auteur van Onkruid en Flora Batava, een serie platenboeken in groot formaat, leedt hij enigszins onder de bekendheid van zijn zoon. Daarnaast stond senior bekend als moeilijk in de omgang. Maatschappelijk bezien misschien, maar zeer zeker niet in de wereld van de botanie.
Maar wat een besef van revelatie treedt op bij het lezen van dit vierde deeltje in de reeks. Uit dit een kleine honderd pagina's tellend werk blijkt dat Heimans en Thijsse bij het oprichten van de vereniging Natuurmonumenten sterk zijn beïnvloed door het werk van de oude van Eeden.
Van Eeden is -en dat klinkt heel modern-eigenlijk degene, die onkruid heeft omgetoverd tot wilde planten. Hij toverde niet alleen met woorden in zijn Kennemerland, maar wist ook op passende wijze de natuur in onder andere Salland, de Veluwe en Texel voor het nageslacht vast te leggen.
Bij zijn dood in 1901 werd op zijn graf een krans van veldbloemen uit Kennemerland, de omgeving waar senior zijn sporen vooral verdiend heeft samengesteld door de onderwijzer J. Sturing. Die niet enkel onderwees, maar ook bij Frits zijn dood een memoriam in De levende Natuur heeft geschreven
Feit is dat Frits, zoals F.W. in huiselijke kring genoemd werd in zijn artikelen over natuurbeleving/botanische wandelingen op zijn best.; "Nooit eerder schreef iemand in Nederland op zo'n aantrekkelijke en aanstekelijke manier over de inheemse natuur"
En ook al gaat natuur vooral over planten, dit lezenswaardige boekwerk is een. verrijking in het regionale naslagwerk over de natuur. Voor € 12,95 kunt u dit werk van Marga Coesèl aanschaffen via www.knnvuitgeverij.nl. Ook de andere drie delen zijn daar te bevragen, waaronder het deel van Dik van der Meulen.

Tobias Woldendorp (redactie)

Excursie- en lezingenprogramma KNNV- afdeling Amsterdam 2e kwartaal en 3e kwartaal 2019

LET OP:
De **KNNV-lezingen** en **vergaderingen** vinden plaats in de kantine van de **Groenvoorziening** van **Gedenkpark (begraafplaats) De Nieuwe Ooster (DNO),**
Ingang Rozenburglaan 5, 1097 GA Amsterdam (dus geen Kruislaan!)
Vanaf de ingang Rozenlaan (achter het hek kan worden geparkeerd) is het ca. 5 minuten lopen naar de kantine.
Vanaf halte Kruislaan/Middenweg tram 9 en bus 15 is het 10-15 minuten lopen.
Vanaf halte Zaaiersweg bus 41 is het 5-7 minuten lopen.
Wij mogen 's avonds van ca. 19.30 uur tot 22.30 uur van deze ruimte gebruik maken voor lezingen en vergaderingen. **Tussen 19.30 en 20.00 uur is het hek geopend, tenzij anders bij de beschrijving van de lezingen is aangegeven. Om 20.00 uur wordt het toegangshek van DNO gesloten!**

Openbaar vervoer: dienstregelingen veranderen per seizoen! Ga tijdig van huis, er kan 10 minuten verschil in de vertrektijd zitten. In het weekend verandert het nummer van de bus hier en daar, kijk even op de bushalte hoe het in elkaar zit. Bij twijfel: bel het openbaar vervoer (0900 9292, € 0.70 per minuut), internet: **www.9292ov.nl**
Alle excursies, lezingen, cursussen, verslagen, foto's en de waarnemingen staan ook op de website van de afdeling, internet: www.knnv.nl/amsterdam
Afkortingen opstappunten:
AS Amstelstation, **CS** is Amsterdam-Centraal Station, **DD** is station Duivendrecht, **SD** is Amsterdam-Sloterdijk, **WTC** is station WTC, parkeerterrein ABN/AMRO.
Hoe bent u verzekerd?
Van verschillende zijden is ons gevraagd of je tijdens een KNNV-activiteit, zoals een excursie, verzekerd bent. Wij hebben dat nagevraagd bij het hoofdbestuur. Daarop kregen wij een uitgebreid antwoord. De essentie zullen we hieronder weergeven.
Landelijk heeft de KNNV een WA-verzekering (wettelijke aansprakelijkheid) afgesloten. Deze geldt alleen voor KNNV-leden tijdens KNNV-activiteiten. Donateurs en introducés zijn dus niet verzekerd. Ook de reis van huis naar de KNNV-activiteit en terug is niet verzekerd. Het is dus van belang zelf voor een goede WA- verzekering te zorgen. De KNNV-verzekering is vooral een vangnet, voor als de eigen verzekering ontbreekt, of niet toereikend is.
Klaas Kaag, KNNV afd. Den Helder, overgenomen uit Op de Kop 2005, nr. 3.

Zaterdag 20 april 2019 Weidevogelexcursie Marken o.l.v. Jos Brouwer en Carla Kuit.

We beginnen deze excursie met een bezoek aan Wim Terlouw, een boer die meedoet met een programma voor de bescherming van weidevogels. Marken is nog een relatief goed weidevogelgebied en vanaf de dijk kunnen we de vogels bekijken zonder ze te verstoren. In de tweede helft van april kunnen de kieviten al jongen hebben. Voor de andere weidevogels is dat nog wat vroeg. De excursie wordt geleid door Jos Brouwer en Carla Kuit, beide actief in de weidevogelbescherming. Er komen twee telescopen mee, een voor de langere en een voor de minder lange excursiedeelnemers.

Door de komst van de Noord-Zuidlijn vertrekken er geen bussen meer van het Centraal Station naar Marken. Wel vanaf station Noord. De dienstregeling voor april ziet er zo uit :

Vertrek: Vanaf metrostation Amsterdam Centraal om 10.12 uur met lijn 52
Aankomst: Station Noord om 10.17
Vertrek: Station Noord 10.29 met EBS-bus 315
Aankomst: Marken, uitstappen halte Centrum Marken om 10.55

N.B. U doet er goed aan de dienstregeling nog even te verifiëren.

Degenen die graag op de fiets willen komen doen dit samen met Gerard Schuitemaker. Verzamelen om 9.15 uur, vertrek 9.30 uur op het punt waar de Insulindeweg overgaat in de Zuiderzeeweg. In dit geval graag opgeven bij Gerard Schuitemaker telefoon: 06-82206607.

We beginnen een beetje laat. Met mooi weer zullen we langer op Marken blijven. Neem dus eten en drinken mee. Aan het eind van de excursie is er gelegenheid om nog wat na te praten in de plaatselijke horeca al dan niet met appeltaart.

Zondag 28 april 2019 Streepexcursie Schaep en Burgh kilometerhok 137-474 o.l.v. Peter Wetzels

We verzamelen om 10.30 bij de ingang van het bezoekerscentrum Gooi en Vechtstreek van Natuurmonumenten Boekesteyn, Noordeinde 54B, 's Graveland.

De excursie duurt tot 16.00 uur. Koffie/thee pauze in café-restaurant Brambergen naast het bezoekerscentrum. We bezoeken de landgoederen Schaep en Burgh en Bantam. In het vroege voorjaar zijn leuke bosplanten aan te treffen. Aan de noordkant van het hok is er nog wat bebouwing van de Melkmeent.

De streepexcursie is ook voor beginners. Determineren wordt geoefend met een flora (Heukels of Eggelte). Aanmelders krijgen een lijst toegestuurd met de soorten die vanaf 1990 gevonden zijn. Aanmelden (niet verplicht) bij en informatie van Peter Wetzels kan met een mail naar floronamsterdam@gmail.com. Zet in de titel Aanmelding Schaep en Burgh.

Zaterdag 4 mei 2019 Reptielen zoeken op de Zuiderheide wandelexcursie o.l.v. Edo Goverse & Geert Timmermans
Hoe staat het er voor met de hagedissen en slangen op de Zuiderheide? In een ver verleden werden hier adder, gladde slang en zandhagedis gevonden. Momenteel alleen levendbarende hagedis, hazelworm en ringslang. De Zuiderheide is een heidegebied tussen Laren en Hilversum. Het gebied strekt zich uit van het Sint Janskerkhof richting de Eemvallei. Het gebied is archeologisch en geologisch belangrijk. Het gebied is in beheer bij het Goois Natuurreservaat. We starten om 13.00 uur. De precieze verzamelplek wordt bij het aanmelden bekend gemaakt. Er is plek voor 20 personen. Deelnemers dienen zich per email (harmat4@xs4all.nl) aan te melden. Onder slechte omstandigheden (regen) kunnen de excursieleiders besluiten om de excursie niet door te laten gaan.

Zaterdag 11 mei 2019 Stinsenplantenexcursie Bloemendaalse Bos en Thijsse's Hof te Bloemendaal o.l.v. Ria Simon
Er is een grote variatie aan stinsenplanten , struiken en vogels. Ook een bezoekerscentrum,. Het bos is bekend om de vele bosanemonen. Het is een hele dagexcursie dus lunch, drinken en loep maar ook kijker mee.
OV: Amsterdam CS, 9.11 uur Sprinter ri Beverwijk/Heemskerk, A'dam Sloterdijk 9.16 uur. We verzamelen na aankomst van de Sprinter bij de uitgang van het station Bloemendaal. Vanaf hier lopen we naar ons startpunt bij het Bloemendaalse Bos.

Zondag 12 mei 2019 Streepexcursie Ransdorp kilometerhok 128-489 Excursieleider Peter Wetzels.
We verzamelen 0m 10.30 aan de voet van de kerktoren. De excursie duurt tot 16.00. Koffie/thee pauze in Hotel-Café de Zwaan. Een oud klein dorp midden in het veenweidegebied.
De streepexcursie is ook voor beginners. Determineren wordt geoefend met een flora (Heukels of Eggelte). Aanmelders krijgen een lijst toegestuurd met de soorten die vanaf 1990 gevonden zijn. Aanmelden (niet verplicht) bij en informatie van Peter Wetzels kan met een mail naar floronamsterdam@gmail.com. Zet in de titel Aanmelding Ransdorp
.

Dinsdag 14 mei 2019 Nachtegalen en blauwborsten luisteren in de Brettenzone, fietsexcurside o.l.v. Evert Pellenkoft (& Geert Timmermans)
Ook dit jaar weer een nachtegalen-excursie door dit 's avonds stille natuurgebied. We fietsen door de Brettenzone en eindigen weer op station Sloterdijk. Onderweg luisteren we naar de Nachtegaal, Blauwborst, Sprinkhaanrietzanger. Misschien

horen we de Rugstreeppad en Veenmol. Nachtegalen zijn beroemd om hun mooie zang en in de Brettenzone is dit prachtig te horen. De zang bestaat uit een serie herhaalde, losse tonen die worden afgewisseld met krachtige rollers en trillers. Speciaal op stille avonden of nachten in het voorjaar is deze zang zeer indrukwekkend en soms tot op een kilometer afstand te horen. Start: 0m 19.30 uur van het Orlyplein (is voorplein) van NS-station Sloterdijk, A'dam.
NB De Gierzwaluwwerkgroep houdt een zevental vrijdagavond gierzwaluwexcursies op verschillende locaties in Amsterdam, telkens in een ander deel van de stad. De excursies zijn fietsexcursies en staan onderstaand vermeld op datum tussen de andere excursies.

Vrijdag 17 mei 2019 Gierzwaluwexcursie Oud West o.l.v. Gerard Schuitemaker
Het is een fietsexcursie, die verschillende locaties aandoet – verrekijker meenemen.
Start: 20.30 uur 1e Helmerstraat 106 (bij grote plataan).

Zaterdag 18 mei 2019 Voorjaars fietsexcursie aankomst zomervogels Huis de Vraag en Oeverlanden o.l.v. Gerard Schuitemaker
We bezoeken de begraafplaats Huis de Vraag wat ongeveer en uur zal duren. Hierna door met de fiets naar de Oeverlanden Nieuwe Meer. Er zijn deze winter veel wilgen gekapt die al afstierven. Schietwilgen kunnen op oudere leeftijd watermerkziekte krijgen. Vanuit de kroon sterft de boom af. Dat is goed te zien. Deze bomen zijn pioniers. In de bosontwikkeling worden zij vervangen door eiken, essen en de gewone esdoorn. Wellicht is het gebied aantrekkelijker voor de nachtegaal. Er broedt een paar buizerds in het park. We zullen de roep van de groene specht zeker horen. Vorig jaar waren er twee jongen die ook op het tuinpark Ons Buiten rondvlogen. De ransuilen zitten in het park en vaak in de Volkstuinen. We zullen de reactie van de natuur opmerken na deze bomenkap. Er zijn grote delen braak waar de brandnetel, bramen en distels zullen opschieten.
Verzamelen: 12.45 uur bij de begraafplaats bij het Spijtellaantje, Amsterdam. Start om 13.00 uur. Einde excursie ongeveer 15.00 uur. Fiets en veldkijker meenemen.

Zondag 26 mei 2019 Streepexcursie Ouderkerk aan de Amstel kilometerhok 121-478 o.l.v. Peter Wetzels
Verzamelen om 10.30 op het pleintje voor de supermarkt Plus, Dorpsstraat 23 (Coördinaten of WGS84). De excursie duurt tot 16.00 uur. Koffie/thee pauze op een van de vele terrassen in het dorp. Een oude dorpskern, het groengebied Elzenhove en de oevers van de Amstel bevatten een breed palet aan biotopen.

De streepexcursie is ook voor beginners. Determineren wordt geoefend met een flora (Heukels of Eggelte). Aanmelders krijgen een lijst toegestuurd met de soorten die vanaf 1990 gevonden zijn. Aanmelden (niet verplicht) bij en informatie van Peter Wetzels kan met een mail naar floronamsterdam@gmail.com. Zet in de titel Aanmelden Ouderkerk.

Vrijdag 7 juni 2019Gierzwaluwexcursie De Pijp o.l.v. Thea Dammen
Het is een fietsexcursie, die verschillende locaties aandoet – verrekijker meenemen.
Start: 20.30 uur Daniel Stalpaertstr 4

Zaterdag 8 juni 2019 Algemene 22e Inventarisatiedag
o.l.v. Geert Timmermans
Op 8 juni gaan we voor de 22ste keer met leden uit de verschillende werkgroepen een gebied in de buurt van Amsterdam inventariseren op flora en fauna. Ook niet- werkgroepleden zijn uiteraard van harte welkom en kunnen op deze manier kennis maken met de verschillende werkgroepen. Geïnventariseerd wordt de Gemeenschapspolder Oost, begrensd door het Amsterdam Rijnkanaal, spoorlijn Amsterdam-Weesp, Papelaan en het talud van de A1. De polder bestaat uit veenweiden met enkele bosjes. De weiden worden (nog wel) begraasd door koeien en schapen. In de noordwesthoek van de polder ligt de voormalige eendenkooi. De eendenkooi is al lange tijd niet meer in gebruik en heeft zich ontwikkelt tot een vrij ontoegankelijke ruig bosperceel. In 2004 hebben we ook een keer het gebied geïnventariseerd. Sindsdien is er veel veranderd. Het tracé van de A1 is naar het zuiden verlegd, er is een extra verbindingslus aangelegd tussen de A1 en A9, de boerderijen langs de A1 zijn afgebroken en in het zuidwesten is de gemeente Weesp begonnen met woningbouw. Vroeger vormde de Gemeenschapspolder Oost een gebied met de Gemeenschapspolder West. Door het graven van het Merwedekanaal (1895) -later het Amsterdam Rijnkanaal- is de polder gesplitst. Ook de aanleg van de spoorlijn tussen Amsterdam en Weesp heeft er uiteindelijk voor gezorgd dat een groot deel van de zuidwesthoek is bebouwd.
Het poldergebied is redelijk soortenrijk. Zo telt het gebied veel soorten broedvogels en veel vogels als lepelaar, krakeend, knobbelzwaan en kleine zwaan gebruiken het als rust- of voedselgebied De ringslang is gezien op en de meerkikker kwaakt volop. Kleine watersalamander, gewone pad, bruine kikker en heikikker zijn waargenomen. Er zijn geen recente gegevens bekend van planten, vissen, spinnen, mossen, insecten en paddenstoelen maar daar gaan we verandering in aanbrengen. Aan de slag!
De inventarisatie start zaterdag om 10.00 uur en staat open voor alle leden. Aan

de verschillende werkgroepen zal expertise en medewerking gevraagd worden. Het terrein kan nat zijn! Brood, laarzen en drinken meenemen.
Wij verzamelen om 10.00 uur onder het viaduct van de A9 (adres Kanaaldijk Oost, Muiden) ter hoogte van het Amsterdam Rijnkanaal. Per openbaar vervoer is de locatie bereikbaar met bus 202, 209, 320, 322, 323, 327, 328, uitstappen halte Maxisweg Muiden, daarna via de Muidertrekvaart lopen (is ca. 10 minuten) naar het verzamelpunt Kanaaldijk Oost onder de A9.

Maandag (!) 10 juni 2019 Streepexcursie Broek in Waterland kilometerhok 128-494 Excursieleider Peter Wetzels.
We verzamelen om 10.30 voor warenhuis Ploeger, Nieuwland 23. De excursie duurt tot 16.00. Koffie/thee pauze in Cafetaria de Rob. Een oud dorp midden in het veenweidegebied.
De streepexcursie is ook voor beginners. Determineren wordt geoefend met een flora (Heukels of Eggelte). Aanmelders krijgen een lijst toegestuurd met de soorten die vanaf 1990 gevonden zijn. Aanmelden (niet verplicht) bij en informatie van Peter Wetzeld kan met een mail naar floronamsterdam@gmail.com. Zet in de titel Broek in Waterland.

Vrijdag 14 juni 2019 Gierzwaluwexcursie De Pijp o.l.v. Frans Levelt
Het is een fietsexcursie, die verschillende locaties aandoet – verrekijker meenemen.
Start: 20.30 uur Hygiëaplein1

Zaterdag 15 juni 2019 Busexcursie naar Drenthe o.l.v. Gerard Schuitemaker
Eerste stop 09.45 op Schokland. De deelnemers krijgen daar koffie of thee met cake.
Vervolgens gaan we naar het Ketelmeer. Vervolgens naar het Ketelmeer. We hebben hier een korte stop bij een uitzichttoren. Vanaf de toren is een zeearendennest op afstand zichtbaar. Tijdens de voorexcursie zaten er twee vogels bij het nest. Dus wellicht kunnen we hier iets van waarnemen. Het rietveld voor de uitzichttorens is interessant voor baardmannetjes en andere rietvogels.
Hierna gaan we een wandeling maken in De Mepper Hooilanden en de Geeserstroom. Dit gebied is inmiddels al een aantal jaren geleden ingericht als natuurgebied en waterberging. We gaan kijken wat het geworden is. Er zijn otters waargenomen en er foerageren regelmatig kraanvogels.
Vervolgens naar het Bargerveen. We gaan het moeras in via de paden en u kunt hier vrij wandelen.
Neem eten en drinken mee. U kunt hier uw lunch gebruiken.

Tijdens de terugtocht naar het pannekoekenrestaurant in Hattem waar we bij warm weer buiten kunnen eten. U kunt hier bij het pannekoekenbuffet uw droom-pannekoek samenstellen.

Vrijdag 21 juni 2019 Roeiexcursie op Botshol, Waverveen o.l.v. Jan Simons
We roeien via de Bruggesloot naar de Vliet, intussen lettend op de bloeiende moerasflora in het riet langs de oevers. In de Vliet kunnen we een stukje gemaaid veenmosrietland betreden alwaar we kunnen genieten van de welriekende nachtorchis en de rietorchis. Vanaf de Vliet roeien we naar de grote plas 'Grote Wije' en via de 'Kleine Wije' terug naar de Bruggesloot. Intussen letten we op oever- en waterplanten, libellen en vogels (o.a. lepelaar en aalscholver). Als het water voldoende helder is, hopen we ook kranswieren op te dreggen en misschien ook groot nimfkruid. Om ca. 15.45 uur zijn we terug op onze startplaats, het erf van boer Verweij, en hebben dan weer genoten van of kennis gemaakt met een typisch Hollands laagveenlandschap dat vrij recent de status van Natura 2000 gebied heeft verworven.
We verzamelen met de fiets om 10.00 uur te Ouderkerk, bij de brug over de Amstel (kruising Amsteldijk Noord – Burgemeester Stramanweg). Jan fietst samen met de fietsgroep naar Botshol (ca. een half uur). Autorijders kunnen het beste over de A2 richting Utrecht rijden en rechts de afslag Vinkeveen nemen en doorrijden tot afslag (stoplicht) Waverveen, daar rechtsaf slaan en rechte polderweg afrijden tot deze weg naar boven gaat en voor de ophaalbrug over de Waver rechtsaf gaan tot Verweij (bord roeibotenverhuur) in gehucht Waver, nr. 14. Op het erf kan geparkeerd worden. Een roeiboot kost € 5,- per uur. In verband met reserveren roeiboten is opgave van tevoren bij Jan Simons nodig: jan.simons@gmx.com of tel. 020-6431405 of 06-47433061.

Vrijdag 21 juni 2019 Gierzwaluwexcursie Postjesbuurt o.l.v. Margreet Bloemers
Het is een fietsexcursie, die verschillende locaties aandoet – verrekijker meenemen.
Start: 20.30 uur Bonaireplein 19

Zaterdag 22 juni 2019 Plantenexcursie Kennemermeergebied, IJmuiden o.l.v. Hein Koningen.
In deze botanische schatkamer groeien vele soorten die kenmerkend zijn voor natte duinvalleien. In deze tijd van het jaar hopen we in bloei te zien rietorchis, groenknolorchis, moeraskartelblad, grote ratelaar, geelhartje, zomerbitterling en mogelijk de eerste honingorchis. Op de hogere, doge duintjes groeien heel andere

soorten o.m. nachtsilene, geel walstro, glad walstro, bitterkruid en misschien treffen we ook zijn bremraap.
OV: bus 382 R-Net (ri IJmuiden, perron A) van NS-station Amsterdam-Sloterdijk 8.54 uur naar IJmuiden. Uitstappen: halte IJmuiden aan Zee = eindhalte plm. 9.35 uur. Heer verzamelen we om dezelfde tijd.

Zondag 23 juni 2019 Excursie Cruijsbergen Koeienmeent en Laegieskamp, Bussum. Excursieleider Peter Wetzels.
Verzamelen 0m 10.30 op de parkeerplaats van het sportcentrum 'De Zandzee', Struikheiweg 14, Bussum. De excursie duurt tot 16.00. Koffie/thee pauze in Theeschenkerij Juffrouw Jansen op de Meent. Laegieskamp, Koedijk/Gijzenveen en Cruijsbergen zijn drie terreinen die in de afgelopen 20 jaar stap voor stap zijn afgegraven om een oude kwelsituatie weer terug te krijgen, waardoor waardevolle kwelsoorten en soorten van vochtige schrale graslanden zijn teruggekomen. Omdat de vegetatie in leeftijd varieert van 5 tot 25 jaar, is mooi de ontwikkelingsgang van natuurherstel te zien. Pilvaren, vlottende bies, stekelbrem, witte en bruine snavelbies, moerashertshooi, koningsvaren, spaanse ruiter en ook nog wat handekenskruiden zijn er te vinden.. Aanmelden (niet verplicht) bij en informatie van Peter Wetzels kan met een mail naar floronamsterdam@gmail.com. Zet in de titel Aanmelden Cruijsbergen.

Vrijdag 28 juni 2019 Gierzwaluwexcursie De Jordaan o.l.v. Evert Pellenkoft
Het is een fietsexcursie, die verschillende locaties aandoet – verrekijker meenemen. Start: 20.30 uur Zwembad, Marnixplein 1

Zaterdag 25 mei 2019 Extra Algemene Ledenvergadering a
Aanvang 19.30 uur, zaal open vanaf 19.00 uur. Na de vergadering en pauze (ca. 20.15 uur) is er een lezing over "Vleermuizen" gegeven door Fons Bongers

Zaterdag 29 juni 2019 Excursie, in de vorm van een dagwandeling, over de ZW-punt van Texel o.l.v. Jan Simons
Deze wandeling gaat vanaf de Mokbaai met kwelder langs het vogelreservaatje De Petten (met o.a. grote stern) naar het vogeluitkijkpunt De Geul (lepelaars en aalscholvers) en langs de Horsmeertjes naar de jonge duinvallei Kreeftepolder en iets verder het wijde strand De Hors met uitgebreide vorming van nieuwe duintjes en valleien. Hierbij is veel schoons van natuur en landschap te beleven. Het gebied is floristisch rijk. Een greep hieruit: in de Kreeftepolder moeraswespenorchis, groenknolorchis, rond en klein wintergroen, teer guichelheil, parnassia, stijve

ogentroost; verder een rijke duinflora en in de Mokbaai zoutplanten. Ook is er een rijke avifauna met o.a. lepelaar, kluut, wulp, eidereend, plevieren, moerasvogels. We letten ook op mossen, korstmossen en bij goed weer ook op vlinders en andere insecten. Het is een volle dagexcursie, dus neem brood en drinken mee.
Trein : van Amsterdam Amstel (ri Den Helder) 8.31 uur, A'dam CS 8.42, A'dam Sloterdijk 8.48, aankomst Den Helder 9.56 – dan bus 28 (vertrek 10.12) naar de veerhaven. We hebben dan de boot van 10+
.30 uur. We nemen de boot terug om 17.00 of 18.00 uur. Advies: check deze tijden nog even, kort voor de excursiedatum.

Vrijdag 5 juli 2019Gierzwaluwexcursie Nieuw West o.l.v. Koen Wonders
Het is een fietsexcursie, die verschillende locaties aandoet – verrekijker meenemen. Start: 20.30 uur Slotermeerlaan 1

Zaterdag 6 juli 2019 Excursie, in de vorm van een dagwandeling, langs het Visserspad o.l.v. Ria Simon
Het Visserspad ligt tussen Zandvoort en Overveen. We beginnen in Zandvoort. Het eerste deel : duingrasland met zeedorpenlandschap-vegetatie zoals geel walstro, liggende asperge, hemelsleutel, tijm. Later komen we in een deel met meer struiken en bomen, het binnenduin. Lunch, water en kijker meenemen.
OV: trein Amsterdam CS (ri Zandvoort) 9.26 uur, Sloterdijk 9.31 uur. Uitstappen station Zandvoort en op het perron verzamelen we. Terug gaan we vanaf station Overveen.

Vrijdag 12 juli 2019 Gierzwaluwexcursie Westelijke Eilanden o.l.v. Gert de Jong
Het is een fietsexcursie, die verschillende locaties aandoet – verrekijker meenemen. Start: 20.30 uur Barentzplein

Zondag 21 juli 2019 Streepexcursie Ilpendam kilometerhok 125-497. Excursieleider Peter Wetzels
Verzamelen 10.30 voor Het Wapen van Ilpendam, Dorpsstraat 7. De excursie duurt tot 16.00. Koffie/theepauze in Het Wapen van Ilpendam.
Dit Swiebertjes dorp in het veenweidegebied bestaat uit oude bebouwing. Er is een kerkhof, een parkbos. Ook een stuk van de droogmakerij Purmer (kleigrond) ligt in dit hok. Met een pont over het Noord-Hollands kanaal (€ 0,80) kunnen we de oevers van de Dorre Ilp bezoeken.
De streepexcursie is ook voor beginners. Determineren wordt geoefend met een flora (Heukels of Eggelte). Aanmelders krijgen een lijst toegestuurd met de

soorten die vanaf 1990 gevonden zijn. Aanmelden (niet verplicht) bij en informatie van Peter Wetzels met een mail naar floronamsterdam@gmail.com. Zet in de titel Aanmelding Ilpendam

Zondag 4 augustus 2019 Wandeling over het Laarzenpad o.l.v. Simon Pepping

We maken een wandeling door het veenweidegebied Varkensland in Waterland. We lopen over het Laarzenpad van Watergang naar Broek-in-Waterland. Onze veenweidegebieden staan voor een ingrijpende verandering. De diepe ontwatering –het water staat veelal 60 cm onder het maaiveld in Waterland- verteert het veen en zorgt voor bodemdaling. Dit kan niet lang meer zo doorgaan. Maar een hoge waterstand maakt het moeilijk om met een goed inkomen te boeren. Hoe nu verder ? We lopen dwars door het Varkensland. Hier staat het water op het peil van de Waterlandse boezem; dat is een minder diepe ontwatering. Veel land is eigendom van Staatsbosbeheer. Het wordt beheerd voor weidevogels en rietmoeras. We kijken hoe het met de veeteelt en de natuur gaat.
Start excursie: om 10.10 uur bij bushalte Watergang Dorp, Reismogelijkheid 1. Vanaf CS met EBS lijn 305, vertrek 9.49u, aankomst 10.02u. Reismogelijkheid 2. Vanaf station noord met EBS lijn 307, vertrek 10.05u, aankomst 10.09u. In Broek-in-Waterland nemen we de bus terug. De dienstregeling kan veranderd zijn. Controleer daarom vóór vertrek de actuele bustijden. In Watergang is geen café meer. In Broek-in-Waterland kunnen we uitrusten bij een kop koffie of met een pannenkoek

.

Zondag 4 augustus 2019 Streepexcursie Assendelft kilometerhok 111-498. Excursieleider Peter Wetzels

Verzamelen om 10.30 voor de RK Kerk Sint Odulphus, Dorpsstraat 572. De excursie duurt tot 16.00. Koffie/theepauze in Het Wapen van Assendelft.
Dit dorp in het veenweidegebied heeft naast de Dorpsstraat met oude bebouwing een aantal nieuwbouwwijken. Ook ligt er in het hok een kerkhof en drie volkstuincomplexen. In 1990 is het hok voor het laatst bekeken.
De streepexcursie is ook voor beginners. Determineren wordt geoefend met een flora (Heukels of Eggelte). Aanmelders krijgen een lijst toegestuurd met de soorten die vanaf 1990 gevonden zijn. Aanmelden (niet verplicht) bij en informatie van Peter Wetzels kan met een mail naar floronamsterdam@gmail.com. Zet in de titel Aanmelding Assendelft

Zaterdag 10 augustus 2019 Plantenexcursie Kennemermeergebied, IJmuiden o.l.v. Hein Koningen
Voor de vroege(re) soorten bezochten we dit gebied op 22 juni jl. Deze keer willen we de soorten zien die veel later in de zomer bloeien, zoals duingentiaan, parnassia, zilt torkruid en misschien ook nog teer guichelheil, geelhartje, zomerbitterling. We hopen natuurlijk ook andere te vinden als bonte paardenstaart, wellicht dwergbloem, e.a.
OV: RNet bus 382 (ri IJmuiden, perron A) van NS-station Amsterdam-Sloterdijk 8.54 uur naar IJmuiden. Uitstappen : halte IJmuiden aan Zee = eindhalte plm. 9.35 uur. Hier verzamelen we om dezelfde tijd.

Vrijdag 23 augustus 2019 Nacht van de Vleermuis o.l.v. Fons Bongers
In het kader van de Internationale Nacht van de Vleermuis wordt in 2019 door de KNNV Amsterdam wederom aandacht besteed aan onze meest intrigerende nachtelijk vliegende vrienden. In het Flevopark en omgeving zullen we een mooie wandeling maken. Tijdens de wandeling zullen we mede met behulp van vleermuisdetectoren waarschijnlijk de meest voorkomende soorten vleermuizen waarnemen zoals gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis, maar mogelijk ook voor Amsterdam zeldzame soorten als watervleermuis en ….???
Verzamelen om 21.00 uur bij de ingang van het Flevoparkbad (is zwembad is eindhalte tram 3 en 14)

Vrijdag 30 augustus 2019 Nachtvlinderonderzoek volkstuincomplex Eigen Hof o.l.v. Trees Keizer
In de nacht van 30 augustus 2019 vindt de Nationale Nachtvlindernacht (NNN) weer plaats. In dat kader organiseert de KNNV, afdeling Amsterdam samen met volkstuinvereniging Eigen Hof op vrijdag 30 augustus een nachtvlindernacht op het volkstuincomplex. Er worden lakens met felle lampen opgezet, bomen met lokstof gesmeerd etc. Het is handig om een zaklantaarn mee te nemen.
De avond start om 21.00 uur en eindigt rond 01.00 uur. Locatie: volkstuinencomplex Eigen Hof, Sloterweg 1171, grasveld voor kantine halverwege het tuinpark. Voor het tuinpark stopt de bus 195 Connexxion halte Ditlaar. Ook via eindhalte tram 2 maar dan 5 minuutjes lopen.

Zondag 1 september 2019 Streepexcursie Muiden kilometerhok 133-482. Excursieleider Peter Wetzels
Verzamelen om 10.30 op de parkeerplaats aan de Lange Muiderweg aan de Zuidkant van Muiden. De excursie duurt tot 16.00. Koffie/theepauze op het terrein

van Café Ome Ko.
Muiden is een klein havenstadje met veel kademuren. Zo klein als het is heeft het een eigen jaren 70 nieuwbouwwijkje. Samen met wat vestingwerken en met een stuk laagveenweide is dit een gevarieerd hok. In dit hok zijn ooit drie zeldzame varens gevonden: noordse streepvaren, rechte driehoeksvaren en zachte naaldvaren.
De streepexcursie is ook voor beginners. Determineren wordt geoefend met een flora (Heukels of Eggelte). Aanmelders krijgen een lijst toegestuurd met de soorten die vanaf 1990 gevonden zijn. Aanmelden (niet verplicht) bij en informatie van Peter Wetzels kan met een mail naar floronamsterdam@gmail.com. Zet in de titel Aanmelding Muiden

Zondag 15 september 2019 Streepexcursie Zwanenburg kilometerhok 110-488. Excursieleider Peter Wetzels
Verzamelen om10.30 bij de driesprong Leeweg en Werenweg. De excursie duurt tot 16.00. Koffie/theepauze in Koffie bij Kaatje (een paar honderd meter buiten het hok). Een industrieterrein en een woonwijk. Ook loopt het spoor Amsterdam Haarlem door het hok. Het lijkt een saai hok maar in 2018 zijn er in het hok ten oosten meer dan 300 soorten gevonden.
De streepexcursie is ook voor beginners. Determineren wordt geoefend met een flora (Heukels of Eggelte). Aanmelders krijgen een lijst toegestuurd met de soorten die vanaf 1990 gevonden zijn. Aanmelden (niet verplicht) bij en informatie van Peter Wetzels kan met een mail naar floronamsterdam@gmail.com. Zet in de titel Aanmelding Zwanenburg

Waarneming

We hebben op 23 maart een leuke waarneming gedaan in De lange Bretten, nabij het lage treintunneltje.
Het betreft een Rode kelkzwam. De zwam komt voor op deels begraven takken (els, wilg) en verteerd loofhout, in loofbossen op vochtige voedselrijke grond.

Loes en Frans van der Feen

Foto: zie kaft

KNNV, afdeling Amsterdam (opgericht 26 januari 1901)

De afdeling Amsterdam van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) is de oudste veldbiologische vereniging van Nederland.

De afdeling Amsterdam (www.knnv.nl/amsterdam) heeft als doelen: natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming en heeft zes werkgroepen op het gebied van planten, paddenstoelen, insecten en vissen, amfibieën en reptielen. Dat wil niet zeggen dat er geen belangstelling is voor zoogdieren, bomen, heesters of beerdiertjes. Sommige leden beschikken over veel, andere over weinig kennis van de natuur. Allen zijn verenigd door hun nieuwsgierigheid en belangstelling voor de natuur.

De afdeling organiseert verschillende activiteiten zoals lezingen, cursussen, inventarisaties, hele- of halve dagexcursies naar 'groene' gebieden in en om Amsterdam en busexcursies naar natuurgebieden in bijvoorbeeld Friesland of Limburg.

Per jaar ontvangen de leden vier keer 'Blaadje', het blad van de afdeling Amsterdam en viermaal 'Natura', het landelijke KNNV-blad. De afdelingsleden kunnen gebruik maken van de faciliteiten van de landelijke KNNV (www.knnv.nl) zoals landelijke werkgroepen, mee doen aan natuurreizen en natuurkampen in binnen- en buitenland en hebben korting op de boeken van de KNNV-uitgeverij.

IK MELD MIJ AAN ALS LID VAN DE KNNV, AFDELING AMSTERDAM
lidmaatschap:lid / huisgenoot (doorhalen wat niet van toepassing is)

naam	m/v
geboortedatum	
adres	
postcode & woonplaats	
telefoonnummer	
E-mail	

Voor een lidmaatschap betaalt u €32,50 per jaar. Een Huisgenootlid betaalt €12,50 per jaar. Jeugdlidmaatschap tot 26 jaar : €17,50 per jaar. IBAN No: NL91 INGB 0003506096, t.n.v. KNNV-
Amsterdam

Het lidmaatschap van de KNNV, afdeling Amsterdam houdt tevens het lidmaatschap in van de landelijke KNNV. U krijgt daardoor mede een abonnement op het blad Natura.
datum ..... handtekening .....
Opsturen aan: Paul van Deursen, Albatrospad 60 1021 TR Amsterdam 020 6855047

U kunt natuurlijk ook lid worden via de website: www.knnv.nl/amsterdam/

Afzender:
LEDENADMINISTRATIE AMSTERDAM
Albatrospad 60
1021 TR Amsterdam

DRUKWERK

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

postnl